

Leerlingmateriaal - Van kleitablet tot ebook

Inleiding

Al duizenden jaren proberen mensen kennis, verhalen en ideeën vast te leggen. Van grottekeningen tot kleitabletten, van perkament tot papier: telkens veranderde de manier waarop informatie werd gedeeld. In de vijftiende eeuw zorgde de uitvinding van de **boekdrukkunst** voor een revolutie. Boeken konden voortaan veel sneller en goedkoper worden gemaakt.

Ook Maastricht speelde een rol in dit verhaal. Vanaf de zestiende eeuw drukten hier tientallen drukkers – mannen én vrouwen – boeken, liederen, kalenders en reisverhalen. Daarmee werd de stad een belangrijk centrum van kennisverspreiding.

Opdracht A – Grote tijdlijn: Van kleitablet tot e-book

Doel:

Je onderzoekt hoe mensen door de eeuwen heen kennis hebben vastgelegd en verspreid. Dit doe je met behulp van het venster: *'De boekdrukkunst: Gedrukt in Maastricht'*. Je mag ook informatie opzoeken.

Opdracht:

Maak een tijdlijn met minstens **10 momenten** in de geschiedenis van communicatie en boekproductie. Gebruik het overzicht hieronder als basis en vul het aan met eigen voorbeelden of afbeeldingen. Vul eerst het voorbeeld/toelichting in voordat je aan de definitieve tijdlijn begint.

Periode	Ontwikkeling	Voorbeeld / toelichting
ca. 30.000 v.Chr.	Grottekeningen	
ca. 3.000 v.Chr.	Kleitabletten in Mesopotamië	
ca. 500 v.Chr.	Papyrusrollen in Egypte en Rome	
ca. 100 n.Chr.	Codex bij de Romeinen	
ca. 800–1400	Middeleeuwse handschriften	
ca. 1450	Gutenberg drukt met losse letters	
1551	Jacob Bathen drukt in Maastricht	
1632–1700	Tweeherigheid in Maastricht	
1794	Weduwe Mathilde Godding drukt tijdens Franse bezetting	
19e eeuw	Snelpers en stoompers	
21e eeuw	E-books en internet	

Vragen bij de tijdlijn:

1. Welke verandering in de manier van kennis verspreiden vind jij het belangrijkste, en waarom?

---

2. Wat valt je op als je kijkt naar de snelheid waarmee die veranderingen plaatsvinden?

---

3. Welke rol speelt Maastricht in dit grotere verhaal?

Opdracht B – Bronnenonderzoek: Wie drukt wat, en waarom?

Doel:

Je onderzoekt echte voorbeelden van drukwerk uit Maastricht en probeert te begrijpen wat die vertellen over de tijd waarin ze gemaakt zijn.

Werkwijze:

Je werkt weer in dezelfde groepjes. Lees of bekijk de bron zorgvuldig en beantwoord de vragen.

Vragen bij de bronnen:

1. Wat voor soort tekst is dit (religieus, praktisch, politiek, literair)?
2. Wie zou dit boek of pamflet hebben laten drukken, en waarom?
3. Wat vertelt het drukwerk over het geloof, de politiek of het dagelijks leven van die tijd?
4. Welke bron spreekt jou het meest aan, en waarom? *Pas als laatste maken!*

Bron 1 – Liedboek van Jacob Bathen (Maastricht, 1554)

NIEVVE DVYTSCH E LIEDEKENS, MET
III. IIII. V. VI. ende VII. partyen.

Van eccellente Musiciens en coets in Musische gheselt/bequaem om te sin-
ghen/ ende op instrumenten te spelen.

B A S I S.

Met Preuilegie van beyde onse Ghenâcdighe Heeren.

Gedruet tot Maastricht by my Jacop Baethen 1554.
inde maent van October/ booy hem ende Hendrick Heymans/ boeckueregoover.

Jacob Baethen, Maastrichts liedboek (1554), publiek domein van Wikimedia Commons

Jacob Bathen was de eerste bekende drukker die in Maastricht werkte. In 1554 maakte hij een liedboek met religieuze en wereldlijke liedjes. Zulke boeken waren populair omdat mensen toen vaak samen zongen — thuis, in de kerk of op feesten..

1. Wat voor soort tekst is dit (religieus, praktisch, politiek, literair)?

---

2. Wie zou dit boek of pamflet hebben laten drukken, en waarom?

---

3. Wat vertelt het drukwerk over het geloof, de politiek of het dagelijks leven van die tijd?

---

4. Welke boodschap of bedoeling had dit drukwerk?

Bron 2 – Schaepherders kalengier (Jan van Ghelen, Maastricht 1598)

Andere druk van Schaepherders kalengier (1576).
K 101988, Collectie Stad Antwerpen, Erfgoedbibliotheek
Hendrik Conscience

De *Schaepherders kalengier* was een soort zakboekje dat mensen konden gebruiken om informatie snel op te zoeken. Er stonden kalenders in, maar ook weetjes over sterrenbeelden, het lichaam, het weer en praktische tips voor het dagelijks leven. Drukker Jan van Ghelen bracht deze almanak uit voor een breed publiek.

5. Wat voor soort tekst is dit (religieus, praktisch, politiek, literair)?

---

6. Wie zou dit boek of pamflet hebben laten drukken, en waarom?

---

7. Wat vertelt het drukwerk over het geloof, de politiek of het dagelijks leven van die tijd?

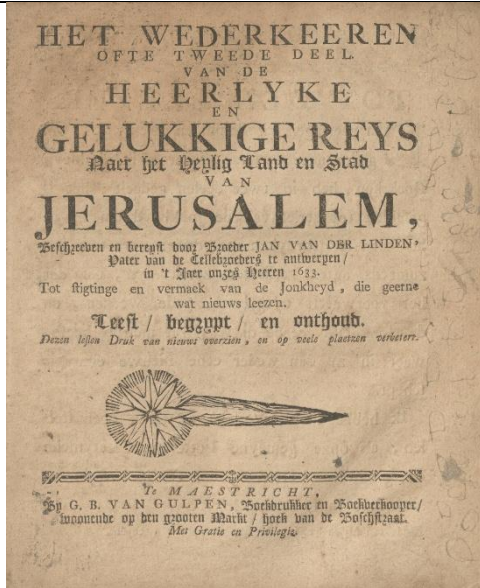
8. Welke boodschap of bedoeling had dit drukwerk?

Bron 3 - Heerlyke en gelukkige reys naar het Heylig Land (herdruk 1794 door Mathilde Godding)

Titelpagina van het tweede deel van de Heerlyke en gelukkige reys van de Antwerpse broeder Jan vander Linden (1577-1638). In 1693 verscheen de eerste druk. In de achttiende en negentiende eeuw werd het boek steeds herdrukt als goedkoop volksboek. (Universiteitsbibliotheek, Maastricht)

Dit is een reisverhaal van de kloosterling Jan van der Linden, die in 1633 naar het Heilige Land reisde. Het boek beschreef zijn tocht naar Jeruzalem en werd eeuwenlang opnieuw gedrukt, omdat het zo populair was. De versie uit 1794 is bijzonder: die werd gedrukt door Mathilde Godding, een weduwe die de drukkerij van haar overleden man voortzette.

Zij was een van de weinige vrouwelijke drukkers in Maastricht.

1. Wat voor soort tekst is dit (religieus, praktisch, politiek, literair)?

---

2. Wie zou dit boek of pamflet hebben laten drukken, en waarom?

---

3. Wat vertelt het drukwerk over het geloof, de politiek of het dagelijks leven van die tijd?

---

4. Welke boodschap of bedoeling had dit drukwerk?

---

5. Wat zegt dit over vrouwen in het drukkersvak in de 18^e eeuw?
